

Hanoch Levin
Humaczenie Michal Sobelman

SZYC
shitz

Teatr Barakah
Tarnowski Teatr
im. Ludwika Solskiego
Instytucja Kultury Miasta Tarnawa

autor:
HANOCH LEVIN
tłumaczenie:
MICHAŁ SOBELMAN
reżyseria:
ANA NOWICKA
muzyka:
RENATA PRZĘMYK
realizacja, produkcja muzyczna:
PIOTR "LALA" LEWICKI
choreografia:
IWONA OLSZOWSKA
scenografia:
LESŁAW KOSTKA
obsada:
LIDIA BOGACZÓWNA
MONIKA KUFEL
KAROL ŚMIAŁEK
KAJETAN WOLNIEWICZ
W nagraniu udział wzięli:
MAGDALENA BRUDZIŃSKA, KUBA MIĘTA,
PRZEMEK SOKÓŁ, ROMEK ŚLĄZYK
inspicjent, sufler
KRYSTYNA FUDYMA

Monika Kufel, Karol Śmiałek

od reżysera

Szanowni Państwo,
W lipcu ubiegłego roku wraz z Moniką Kufel – współtwórczynią Teatru BARAKAH, po inscenizacjach sztuk reżyserowanych przeze mnie w Krakowie, otrzymałam propozycję realizacji któregoś z dramatów Hanocha Levina, które miały wejść w skład antologii pt. „JA I TY I NASTĘPNA WOJNA. Teatr Życia i Śmierci” wydawanej przez Wydawnictwo AUSTERIA oraz Agencję Dramatu i Teatru ADIT. Było to ogromne wyróżnienie, bo miałam możliwość przeczytania tzw. świeżych, jeszcze surowych przekładów, nieznanymi dotąd w Polsce i zarezerwowania dla Teatru BARAKAH jednego z nich. Antologia została wydana w grudniu 2009 roku i stała się bestsellerem na rynku wydawniczym w Polsce. Zauroczona formą pisania, wybrałam sztukę pt. „SZYC”, w tłumaczeniu Michała Sobelmana, którą to roboczo nazwałam modern - operą, bo jest to spektakl muzyczny, który stwarza możliwość kolażu dźwięku i słowa, tworząc wielowarstwową poetykę. Sztuka opowiada o ciemnej stronie ludzkiej psychiki, inicjacji, samotności, dojrzewaniu do miłości oraz konflikcie pokoleń. Przez wulgaryzmy i groteskowe przedstawianie ludzkich wad, pokazuje ludzi takimi, jakimi są naprawdę, czyli bezwzględnie odartych z masek. SZYC pozornie porusza tematy prozaiczne, uwypukla negatywne aspekty społeczne, ale dzięki środkom artystycznym (poetycki język, muzyczność, zmiany rytmów) nie zatrzymuje się jedynie na konstatacji, a zmusza odbiorcę do refleksji obyczajowej i międzykulturowej.

Ana Nowicka

To współczesna sztuka izraelska, w której wyraźnie pobrzmiewają echa wojny arabsko - izraelskiej, nazywanej Jom Kippur z 1973 roku, tym samym Levin jednoznacznie odcina się od dotychczasowego przedstawiania narodu izraelskiego jedynie przez pryzmat Holokaustu.

Realizacja „SZYCA” powstała w koprodukcji Tarnowskiego Teatru im. L. Solskiego oraz Teatru BARAKAH. Do współpracy zaprosiłam także: Renatę Przemyk - autorkę muzyki, Iwonę Olszowską - choreografa, Lesława Kostkę - scenografa, Piotra LAŁĘ Lewickiego - realizatora dźwięku, u którego w studiu powstała muzyka, jak również aktorów: Lidię Bogaczównę, Kajetana Wolniewicza i Karola Śmiałka.

Prapremiera Polska „SZYCA” odbyła się 19 czerwca 2010 roku w Teatrze BARAKAH w Krakowie. Mam wielką nadzieję, że sztuka „SZYCA”, której premiera odbędzie się 11 września 2010 w Tarnowskim Teatrze im. L. Solskiego przyniesie Państwu wiele satysfakcji i wzruszeń. Z całego serca życząc Państwu -

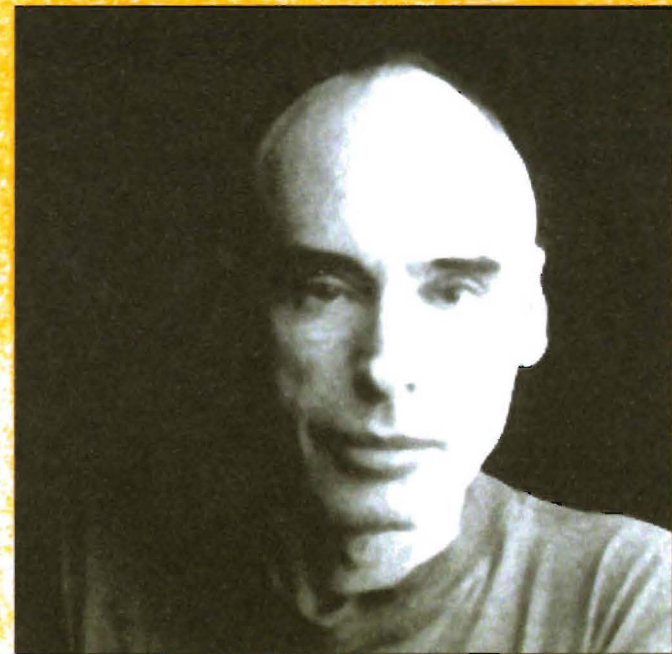
Ana Nowicka

Monika Kufel, Karol Śmiałek

Hanoch Levin urodził się w Tel Awiwie 18 grudnia 1943 roku. Jego rodzice Malka i Israel wyemigrowali z Łodzi w 1935 roku i przyjechali do Palestyny wraz z dziewięciomiesięcznym synem Dawidem, który w przyszłości będzie znanym reżyserem w Izraelu. Wiedli życie ortodoksyjnych Żydów zamieszkując wraz z innymi polskimi imigrantami dzielnicę Neve Sheanen znajdującą się na południu Tel Awiwu. Szczególna dzielnica, w której urodził się i dorastał, oraz jej mieszkańcy, jest rozpoznawana na kartach wielu jego dramatów. Obecnie jest to okolica starego dworca autobusowego zamieszkiwana przez licznych emigrantów zarobkowych z krajów azjatyckich. Świat, w którym żył Levin, pamiętają jedynie budynki. Synagoga, w której modliła się jego rodzina, cmentarz z polskimi nazwiskami na nagrobkach czy dom na ulicy Rosz Pina i Rabbi Israel Iger, w którym dorastał i w którym do połowy lat osiemdziesiątych mieszkała jego matka. Levin pobierał nauki w szkołach religijnych, a ojciec był właścicielem sklepu spożywczego. Stan majątkowy nie pozwolił im nigdy na przeniesienie się do innej, bardziej renomowanej dzielnicy. Levin wspomniany jest jako cichy, zamknięty w sobie, utalentowany literacko chłopiec. Pierwszy wiersz napisał w wieku sześciu lat, po tym jak egipskie samoloty zbombardowały jego dzielnicę. Wydarzenie przeraziło chłopca. Ojciec wzruszony talentem syna zachował wiersz i miał go zawsze przy sobie. Kilka lat później, gdy Levin miał trzynaście lat, ojciec zmarł na zawał serca. Mały Hanoch był przy nim, gdy lekarz stwierdził śmierć pięćdziesięcioletniego wówczas ojca. Ta śmierć spowodowała odejście Hanocha od wiary i religii. Silna tęsknota za ojcem, wspomnienia i obrazy z dzieciństwa, przykładowo wspólne chodzenie z ojcem do synagogi czy śmierć bliskich, będą częstymi motywami twórczości Levina.

Agnieszka Olek

HANOCH LEVIN

Urodzony w 1953 roku w Sosnowcu. W 1969 roku wyemigrował do Izraela. W latach 1972 - 1978 odbył służbę wojskową w Izraelskich Siłach Zbrojnych (Zahal). Ukończył studia na kierunku historii i slawistyki na Uniwersytecie Hebrajskim.

W latach 1981 - 1992 pracował naukowo na Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie. W 1987 roku był stypendystą UNESCO na Uniwersytecie Śląskim. W latach 1988 - 1993 współpracował z jerozolimskim Instytutem Yad Vashem. Od 1993 roku pełni funkcję rzecznika prasowego ambasady Izraela w Polsce.

Poczawszy od roku akademickiego 2000/2001 prowadzi na Studiach Podyplomowych w Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu wykłady „Powojenne losy narodu żydowskiego. Powstanie państwa Izrael, jego problemy wewnętrzne i miejsce w polityce międzynarodowej”. Jest autorem publikacji z zakresu stosunków polsko - żydowskich, które ukazały się m.in.: w Izraelu, we Włoszech i w Polsce. Autor scenariuszy kilkunastu filmów dokumentalnych zrealizowanych w Izraelu i w Polsce, wielokrotnie nagradzany. M.in.: Brązowym Lajkonikiem za film „Czytając Sienkiewicza na Pustyni Negew” na festiwalu w Krakowie w 2000 roku; II nagrodą za film „W poszukiwaniu utraconych lat”, na Międzynarodowych Dniach Filmu Dokumentalnego „Rozstaje Europy”, Lublin 2003; za najlepszy polski film o tematyce żydowskiej na Festiwalu Motywy Żydowskie, Warszawa 2007.

Konsultant historyczny izraelskiego serialu dokumentalnego „Po-lan-yah” opisującego dzieje Żydów w Polsce. Tłumacz m.in. sztuk Hanocha Levina, Edny Mazya, Miriam Kainy oraz prozy Jehudit Katzir i Batji Gur. Współautor „Samouczka języka hebrajskiego”, który ukazał się nakładem Wiedzy Powszechnej. Nagroda Fundacji POLCUL za wkład w dialog polsko - żydowski za rok 2003. Współorganizator i rzecznik prasowy Warszawskiego Międzynarodowego Festiwalu Filmów Żydowskich HA-MOTIV HA-JEHUDI (2004r.). Obecnie mieszka w Warszawie.

MICHAŁ SOBELMAN

HANOCH LEVIN – ZJAWISKO OSOBNE

Dramaturgia Hanocha Levina uruchamia wyobraźnię od najlepszej strony. Na pewno mają w tym swój udział aktorzy „Kruma” w reżyserii Krzysztofa Warlikowskiego oraz aktorzy Teatru im. Horzycy z Torunia, którzy pod kierownictwem Iwony Kempy zrealizowali „Pakujemy manatki”, a także Jacek Poniedziałek, autor obu przekładów. Wymienione przedstawienia dowiodły rzeczy skądinąd wiadomej: tekst dobrego dramaturga przy udziale utalentowanych realizatorów staje się podstawą punktem wyjścia wybitnych dokonań. Zarówno Kempa, jak i Warlikowski sztuki izraelskiego autora pozbawili rodzajowości, ale nie odebrali im groteskowego i lirycznego zarazem tonu zadumy nad ludzkim życiem. Oboje stworzyli, bardzo różne zresztą, ale poruszające, mądre spektakle o uniwersalnym przesłaniu, więc zabrzmiały nie jako izraelskie, lecz ogólnoludzkie.

Karol Śmiełek, Kajetan Wolniewicz

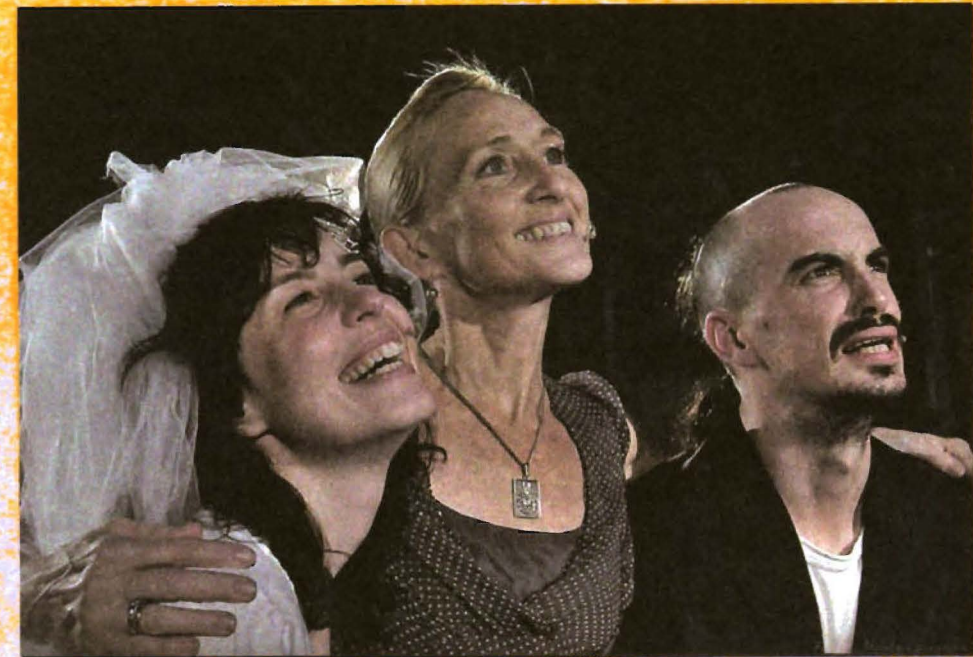
Podstawowym tematem Levina jest refleksja o życiu i śmierci zwykłych ludzi. Dotkniętych kompleksem prowincji, bo nie mieszkają w centrum metropolii, co najwyżej na jej obrzeżach lub w małych miejscowościach, więc marzą, by się wyrwać do świata. Ponieważ nie są wyjątkowi, bogaci ani doskonali, raczej dość bezbronni wobec przeciwności, ich pragnienia rzadko się spełniają. Mimo wszystko próbują nie tylko miłości, dobrych uczuć, lecz także lepszego życia, które jest zawsze gdzieś indziej. Większość z nich los zawraca tam, skąd pochodzą. Wracają więc do swoich starych domów, rodziców, sąsiadów, by jeszcze raz popatrzeć na życie przez pryzmat swych osiągnięć, czasem z perspektywy choroby, śmierci najbliższych lub własnej. Sztuki Levina, określane jako rodzinno-społeczne, pełne są rzetelnych obserwacji obyczajowych, humoru, nierzadko błuźnierczych sformułowań, wulgarnych środków ekspresji, ale też poezji, która metaforyzuje świat przedstawiony. Nade wszystko charakteryzują się sceniczną wyobraźnią, dobrze napisanymi rolami, autor bowiem od dziecka związany był z teatrem.

Monika Kufel, Lidia Bogaczówna

Debiutował jako aktor, happener, autor wierszy i książek dla dzieci, satyrycznych programów kabaretowych, gdzie walczył z pozycji lewicowych z mitami swego młodego państwa, wyśmiewał i zwalczał wojnę pod każdą postacią oraz odruchy pychy narodowej, czym budził protesty i zdobył miano nihilisty. Później dał się poznać jako wybitny reżyser własnych sztuk, także tych ostatnich, które badacze zaliczają do nurtu metafizycznego, na najważniejszych scenach Izraela (w sumie zrealizował dwadzieścia dwie). Najsilniej związany był z teatrem Cameri w Tel-Awiiwie. W tym mieście właśnie urodził się w 1943 roku w rodzinie pochodzącej z okolic Opoczna, która z jego starszym bratem wyemigrowała z Polski przed drugą wojną.

Sztuki Hanocha Levina, uważanego za najwybitniejszego dramaturga swojego kraju, przetłumaczono na kilkanaście języków, grane są niemal na całym świecie. Mnogość konferencji i sympozjów poświęconych zmarłemu przedwcześnie, w 1999 roku pisarzowi, badacze coraz wyraźniej widzą w nim twórcę, który odnowił język współczesnego scenopisarstwa.

Monika Kufel, Lidia Bogaczówna, Karol Smlatek

Opinię, że Hanoch Levin może być zrozumiany szczególnie dobrze w Polsce, podziela wielu jego admiratorów. Wychował się bowiem w rodzinie pochodzącej z naszego kraju w starej dzielnicy Tel-Awihu zamieszkałej przez podobnych biedaków i tych, którzy uratowali się z Holocaustu. Wszyscy używali tam polskiego jidysz, pamięcią wracali do dawnej ojczyzny, gdzie zostały groby przodków, do minionych pojęć, wyobrażeń, obyczajów. Levin, co zdradza jego język, był bardzo głęboko zakorzeniony w polskości, choć Polskę widział tylko raz, pod koniec życia. Jego krajem był Izrael, ale jako człowiek naznaczony innością miał odwagę myśleć o nim w poprzek oficjalnej propagandy, mówić to co wszyscy czuli, ale bali się powiedzieć głośno, bo obowiązywała wobec nowoutworzonego państwa żydowskiego szczególna lojalność i powaga. Czterdzieści lat temu sztych z wojny, która zawsze jest okropieństwem, skoro giną ludzie, z mocarstwowej wiary polityków, z tradycyjnej rodziny i roli kobiety, z ortodoksyjnej wiary było bluźnierstwem i aktem prowokacji.

Kajetan Wolniewicz

Wydany song antywojenny z jego sztuki "Kobieta wanna" dziś jest popularną piosenką i dziś nikt przeciwko niemu nie protestuje, co dowodzi zmian, jakie zaszły w Izraelu i w mentalności jego mieszkańców, zroznicowanej jak w demokratycznym kraju.

Być może i u nas Levin stał się częściej granym autorem, czego zwiastunem jest zbiór jego dramatów – "Ja i ty i następna wojna. Teatr życia i śmierci" – o którym dyskutują zainteresowani na spotkaniach w wielu teatrach. Tom liczy siedemset stron wraz z obszernym wstępem Agnieszki Olek i szkicem Simona Levy'ego poświęcony analizie podobieństw z piśarstwem Samuele Becketta. Mimo, że tak opasły, zawiera ledwie jedenaście dramatów izraelskiego twórcy z pięćdziesięciu sześciu, jakie opublikował.

Edla Bogaczówna, Monika Kufel

Obok "Kruma", "Pakujemy manatki" i drukowanego w „Dialogu” "Morderstwa" znalazły się sztuki z wczesnego okresu twórczości: "Jacobi" i "Leidental", "Szyc", "Sprzedawcy gumek", "Zimowy pogrzeb" oraz te z późnego okresu, poruszające poetycko-metafizycznym widzeniem świata: "Śniący chłopiec", "Dziwka z Ohio" oraz ostatnia "Requiem".

Książka ukazała się z inicjatywy Agencji Dramatu i Teatru we współpracy z krakowskim wydawnictwem Austeria. Okazuje się, że duże wydawnictwa, powołane do pełnienia misji kulturotwórczej, dawno wycofały się z publikowania dramatów, cedując te niedochodowe obowiązki na innych. Ci inni, pokonując urzędnicze wymogi, zdobywają dotacje i drukują wartościowe teksty.

Monika Kufel, Karol Smiatek

Warto przypomnieć, że w ostatnich latach staraniem ADiT-u ukazały się trzy tomy dramatów Harolda Pintera, zbiór sztuk wybitnego dramaturga norweskiego Jona Fosse'ego, a wcześniej cztery tomy "Antologii współczesnej dramaturgii austriackiej", obejmującej wybór dramatów Georga Taboriego, Petera Turriniego, Felixa Mitterera i Wolfganga Bauera. Trzeba chwalić energię i determinację Elżbiety Manthey, szefowej wydawnictwa, i prosić o jeszcze. Od lat namawiam ją na wydanie zbioru sztuk Ödöna von Horvatha, które płaczą się w maszynopisach po teatrach („Dialog” wydrukował tylko "Sąd ostateczny" w 1965 roku), lecz nigdy nie zostały połączone wspólną okładką i opatrzone kompetentnym komentarzem przybliżającym twórczość tego niezwykłego autora. A zasługuje on na propagowanie jak mało kto, więc może i tym razem uda się połączyć dobre chęci oraz środki.

[Elżbieta Baniewicz]

Lidia Bogaczówna, Monika Kufel

Musimy wiedzieć, czego chcemy. Jeśli jesteśmy wszyscy gotowi do wojny, zarazy, głodu i rzezi, nie potrzebujemy tego nawet obwieszczać, wystarczy, że będziemy postępować tak dalej. Że będziemy dalej zachowywać się jak snoby, pędzić stadnie na występ tego czy innego śpiewaka, na to czy inne widowisko [...] na taką czy inną wystawę sztalugowego malarstwa, gdzie to tu, to tam, wytryskają zdumiewające formy, ale przypadkowo i bez prawdziwej świadomości sił, które mogłyby poruszyć. Nie jestem z tych, co sądzą, że po to, aby zmienić się teatr, musi zmienić się cywilizacja, ale wierzę, że teatr, użyty w znaczeniu najwyższym i najtrudniejszym z możliwych, posiada moc wpływania na wygląd i kształtowanie się rzeczy. Dlatego też proponuję teatr okrucieństwa. [...] nie chodzi bynajmniej o to okrucieństwo, którego możemy się dopuszczać jedni na drugich, rozczłonkując sobie wzajemnie ciała, przepiłowując nasze osobiste anatomie lub posyłając sobie pocztą, niczym asyryjscy cesarze, worki starannie poobcinanych uszu, nosów lub nozdrzy; raczej o okrucieństwo o wiele konieczniejsze i bardziej straszliwe, którego dopuszcza się na nas świat. Nie jesteśmy wolni. I niebo może nam jeszcze runąć na głowy. I teatr istnieje po to, by nas tego przede wszystkim nauczyć.

Antonin Artaud

© Prawa autorskie do sztuki w Polsce reprezentuje
Agencja Elżbiety Manthey

Agencja Dramatu
i Teatru „ADiT”

ADiT

Projekt zrealizowano
przy wsparciu finansowym
Województwa Małopolskiego

BUGIERS
DESIGN

LA MA STUDYJO

MECENAS TEATRU

KARPACKA
SPÓŁKA GAZOWNICTWA

PATRONAT MEDIALNY

Kulturatka.pl

TVP KRAKÓW

gazeta
WYBORCZA.PL

teatralia

Dziennik Teatralny
www.teatry.art.pl

kraker.pl

dla studenta.pl

pora.pl students.pl

MYKULTURALNI.PL
PORTAL NIE DLA KAŻDEGO

RPM
sound&voices

StarMedia
tvm

RBN
MAŁOPOLSKA

LEMI

TARNOWSKIE.INFO.PL

inTARnet.pl
w sieci tarnowskich spraw

www.tarnow.pl

interMAKS
eska

WSPÓŁPRACA

POLSKA THE ARTS
GAZETA
Krakowska

współpraca redakcyjna RMF Classic

Dyrektor naczelny i artystyczny - EDWARD ŻENTARA

Zastępca dyrektora - RAFAŁ BALAJEJDER

Główna księgowa - ELŻBIETA POPADIAK

Koordynator pracy artystycznej - WIOLETTA ŁAWNIUK

Sekretariat - AGATA SADEL

Specjalista ds. prawno - administracyjnych - MACIEJ WIETRZYK

Kierownik techniczny - JERZY PRZYSTUFA

Pracownia stolarska - JÓZEF KIEŁBASA

Kierownik pracowni plastycznej - ANDRZEJ KRZYCZMONIK

Pracownia krawiecka - MAŁGORZATA JERZYKOWSKA

Oświetleniowcy - TADEUSZ WIŚNIEWSKI, WIESŁAW HABEL

Akustyk - JERZY MILEWSKI

Rekwizytor - STANISŁAW KUTA

Garderobiana - BARBARA ŁAZARSKA

Montażysta dekoracji - BARTŁOMIEJ IWANEK (brygadzysta),

RYSZARD ADAMIAK, ZDZISŁAW MAZUR,

RYSZARD POCIECHA

Magazyn kostiumów - MAŁGORZATA SAIDA

Kierownik administracji - EWA ROSA

Inspektor ds. bhp, p.poż. - WŁODZIMIERZ NĘDZA

Zaopatrzeniowiec, kierowca - KAZIMIERZ PRYBICZY

Organizatorzy widowni - MAŁGORZATA GUTWIŃSKA,

STANISŁAWA JEDRZEJEC

Specjalista ds. wizualizacji i reklamy - MACIEJ SROKA

Reklama - KRYSZYNA SZAFORZ

REDAKCJA PROGRAMU

Tarnowski Teatr, zdjęcia Dorota Czarnecka - Teatr Barakah, grafika/skład Maciej Sroka

W programie wykorzystano materiały z Google, ADIT i Wikipedii.

TARNOWSKI TEATR IM. LUDWIKA SOLSKIEGO

ul. Mickiewicza 4, 33-100 Tarnów, centrala: (014) 636 12 52, sekretariat: (014) 636 12 55, e-mail: sekretariat@teatr.tarnow.pl,

www.teatr.tarnow.pl.

Informacja, rezerwacja miejsc oraz sprzedaż biletów i spektakli w biurze organizacji widowni w Pałacu Młodzieży,

ul. Piłsudskiego 24, od poniedziałku do piątku, w godz. 8.00 – 16.00, tel. (14) 699 12 53, 668 008 904, promocja@teatr.tarnow.pl

TEATR BARAKAH - Fundacja Dziesięciu Talentów

ul. Szeroka 6 (piwnice Klezmer - Hois), 31-053 Kraków

Dyrektor Teatru Barakah - Ana Nowicka

www.teatrbarakah.com, rezerwacja: teatrbarakah@gmail.com, tel. 607 406 847, 506 665 707

Licencja przekładu utworu - Agencja Dramatu i Teatru "ADIT"